

MILJÖUTSKOTTETS UTLÅTANDE 32/2008 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om krav på ekodesign för och energimärkning av produkter

Till ekonomiutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen sände den 16 oktober 2008 regeringens proposition med förslag till lag om krav på ekodesign för och energimärkning av produkter (RP 163/2008 rd) till ekonomiutskottet för beredning och bestämde samtidigt att miljöutskottet ska lämna utlåtande om ärendet till ekonomiutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Sari Rapinoja, arbets- och näringsministeriet
- överinspektör Taina Nikula, miljöministeriet
- äldre forskare Petrus Kautto, Finlands miljöcentral
- överdirektör Seppo Ahvenainen, Säkerhetsteknikcentralen
- avdelningschef Sinikka Karppelin, SFS-Miljömärkning.

Dessutom har skriftliga utlåtanden lämnats av:

- Motiva Ab
- Finlands Näringsliv
- Finlands naturskyddsförbund rf

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår en lag om krav på ekodesign för och energimärkning av produkter. Den ska tillämpas på energianvändande produkter som ska släppas ut på marknaden och tas i bruk.

Syftet med lagen är att förenhetliga bestämmelserna om ekodesign för och energimärkning av energianvändande produkter och säkerställa den fria rörligheten av sådana produkter på den inre marknaden. Lagen ska till sin karaktär vara en ramlag. Genom lagen integreras miljöaspekter och livscykelräkning i produktdesignfasen. Tanken är att främja en hållbar utveckling genom bättre energieffektivitet och miljöprestan-

da och den vägen också försörjningsberedskapen i fråga om energi.

I lagen föreslås bestämmelser om bedömning av överensstämmelse med kraven för energianvändande produkter och om hur överensstämmelse med kraven påvisas, om ett överensstämmelseintyg och om CE-märkning. Vidare föreslås bestämmelser om energimärkning och energieffektivitet samt anknytande kontroll. Bestämmelserna ska föras över till den föreslagna lagen från den gällande lagen om anordningars energieffektivitet och de förordningar som getts med stöd av den.

Genom den föreslagna lagen ska direktivet om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energianvändande produkter

genomföras och lagen om anordningars energieffektivitet upphävas.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2009.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Med hänvisning till propositionens motivering och annan utredning finner utskottet propositionen behövlig och angelägen. Utskottet tillstyrker lagförslaget med följande anmärkningar.

Genom lagförslaget genomförs direktivet om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energianvändande produkter, det s.k. EuP-direktivet¹. Enligt utskottets mening är lagförslaget i högsta grad tillrådligt och rentav innovativt i ett miljöskyddsperspektiv. Det gör det möjligt att minska de skadliga miljöeffekterna i avsevärd grad. Förslaget utgår från att miljöhänsyn ska vägas in i produktplaneringen för att aspekter på alla faser av en produkts livscykel ska kunna identifieras. Det tar fasta på en s.k. integrerad produktpolitik som har som mål att minska avfallsvolymer och få fram miljövänligare produkter. Meningen är att ersätta den tidigare, närmast produktionsinriktade lagstiftningen med en ny generation av miljöpolitik, och den ska utgöra ett viktigt led i processen för att införa en hållbar konsumtionskultur. Förslaget syftar framför allt till energisparande och större ekoeffektivitet, som är viktiga instrument också för att åtagandena om minskade utsläpp av växthusgaser ska kunna uppfyllas och en övergång ske till en kolsnål ekonomi.

Den föreslagna lagstiftningen bygger på en allt starkare uppfattning om att det behövs ett mer övergripande tillvägagångssätt snarare än processextern utrustning för att miljöproblemen ska kunna lösas, som processteknik och för miljön mindre belastande tjänste- och handlingskoncept med det generella målet att hindra uppkomsten av miljöproblem. Utskottet understry-

ker att ett sådant tillvägagångssätt kan bidra till ett tekniskt genombrott inom områdena informationsteknik, kraftelektronik, bioteknik, materialteknik och sensorteknik och den vägen till att miljövänligare och kostnadseffektivare lösningar kommer ut på marknaden.

Det bör i slutändan gå att inkludera de externa miljökostnaderna i produktpriset. Livscykelstänkandet är utgångspunkten för ekoeffektivitet. Det är effektivare att minimera de skadliga miljöeffekterna redan i produktplaneringen än att ta itu med dem i efterhand, för upp till 80 % av utsläppen under en produkts livscykel bestäms i planeringsfasen. Men det bör också noteras att användaren spelar en betydande roll för energianvändande produkters energiförbrukning. I flera produktgrupper används minst 80 % av energin under en apparats livscykel och till och med över 99 % av energin under en kontinuerlig apparats livscykel i driftsfasen. Det är således viktigt att också påverka energiförbrukningen under den tid apparater används, inbegripet strömförbrukningen i standby- och viloläge. Samtidigt minskar behovet av att påverka konsumenternas beteende i fråga om dessa apparatgrupper.

Det är också kostnadseffektivast att göra miljöförbättringar i planeringsfasen. Med djupare insikter i hur produkter tillverkas, används och underhålls och hur avfallet hanteras kan producenten också höja produktiviteten och rentav sänka kostnaderna. Den här aspekten är viktig med tanke på helheten, för det kan inte undvikas att produktplanering och produktinformation inledningsvis när lagen genomförs orsakar en del extra kostnader för tillverkaren. Enligt propositionen är det över lag svårt att bedöma de ekonomiska konsekvenserna, eftersom produktkraven meddelas först längre fram. I ramlagen finns inga direkta produktkrav, utan kommissionen

¹ 2005/32/EG

kommer att utfärda dem senare med bistånd av regleringskommittén.

I genomförandebestämmelserna föreskrivs om krav på ekodesign, bedömning av överensstämmelse med kraven och tidsramarna för genomförandet. Varje genomförandebestämmelse har en motivering, konsekvensbedömning och forum för samråd. Det är bra att regeringen i sin proposition räknar upp de produktgrupper om vilka utredningar som stöder beredningen av genomförandeåtgärder antingen pågår eller kommer att startas. Konsekvensbedömningarna är på kommissionens ansvar och genom dem måste det ses till att bestämmelserna inte riktar in sig på alltför snäva eller splittrade produktsektorer. Om ramdirektivet kan genomföras med framgång, kan det betyda att miljökonsekvenserna minskar i betydande grad och att det uppstår en ny kultur av produktutveckling. Om det misslyckas, kan det resultera i ett byråkratiskt, dyrt och inkonsekvent miljösystem som inte ger några konkreta miljöfördelar. Reformens slutresultatet är beroende av hur väl man i genomförandebestämmelserna enligt produktgrupp lyckas förena de särskilda kraven och de allmänna kraven på produktplanering och hur systemet som helhet styr och uppmuntrar företagen att självmant göra sina produkter miljövänligare.

Utskottet poängterar att det krävs adekvata resurser för att genomförandeåtgärderna ska kunna förberedas med framgång, både på EU-nivå och för att förberedelserna i Finland ska kunna följas upp på ett tillräckligt tidigt stadium. Dessutom är det viktigt med tanke på miljömålen att tillsynen fungerar och är trovärdig, men också med tanke på en fungerande marknad, eftersom en stor del av produkterna tillverkas utanför EU. Det gäller att ställa ambitiösa mål också för beredningen av genomförandeåtgärder för att processen ska ge ett verkligt mervärde. Det är således väsentligt att avsätta adekvata resurser för tillsyn och rådgivning framför allt till små och medelstora företag. Regeringens bedömning är att Säkerhetsteknikcentralen behöver ett resurstillskott på minst ett årsverke för att kunna sköta sina marknadstillsynsuppgifter på ett effektivt sätt. På ministerienivå betyder det en hel

del extra arbete att förbereda genomförandeåtgärder enligt produktgrupp i ett forum för samråd och regleringskommittén. Det bör också noteras att lagens räckvidd redan nu utvidgas från energianvändande apparater till produktgrupper med betydelse för energiförbrukningen. I handlingsplanen för hållbar konsumtion och produktion föreslår kommissionen att räckvidden i framtiden ska utvidgas till alla miljöviktiga produkter.

Syftet med ramdirektivet och lagförslaget är att samordna inte bara produktplaneringen utan också bestämmelserna om energimärkning. För att påvisa överensstämmelse med kraven kan man utnyttja CE-märkning enligt 10 § och försäkran om att harmoniserade standarder har tillämpats på produkten eller att den har tilldelats EU:s miljömärke eller något annat miljömärke som har godkänts genom ett kommittéförfarande. Med tanke på det nordiska miljömärket, svanmärket, är förslaget förknippat med vissa problem, för kravnivån för miljömärkena är i allmänhet strängare än kravnivån på ekodesignade produkter. För att svanmärket ska kunna användas till att påvisa överensstämmelse med kraven på energianvändande produkter bör överensstämmelsen bli godkänd särskilt i det ovan avsedda kommittéförfarandet.

Exempel på produkter som tilldelats svanmärket är diskmaskiner, tvättmaskiner, kopiatorer, skrivare, värmepumpar osv. I fortsättningen bör svanmärket innan nya kriterier har fastställts vänta tills kraven på ekodesign enligt produktgrupp har publicerats. Härfter följer ett godkännandeförfarande och först sedan kan kriterierna fastställas. En annan möjlighet är att kriterierna för svanmärket harmoniseras fullt ut med EU:s miljömärke eller EU-blomman², eftersom det inte krävs något särskilt kommittéförfarandet för EU-blomman.

Utskottet beklagar att svanmärket möjligen försvagas i relation till EU-blomman på grund av den nya lagstiftningen. Svanmärket har visat sig

² Europaparlamentets och rådets förordning 1980/2000 om ett reviderat gemenskapsprogram för tilldelning av miljömärke (den s.k. EU-blomman)

vara ett fungerande instrument för att handleda konsumenter till miljövänligare köpbeslut. Vi har redan långvarig erfarenhet av svanmärket i Finland och de andra nordiska länderna. Systemet anses fungera väl, inte minst när det gäller att bedöma godkännande av kriterierna. Den allmänna miljömedvetenheten bland konsumenter, köpare och tillverkare har ökat. För svanmärket är marknadens litenhet och systemets kostnadsstruktur något av ett problem. I fortsättningen kan det bli ett problem att antalet kriterier inom lagens räckvidd minskar, om efterfrågan på kriterier försvagas, för märket fungerar till stor del med stöd av inkomster från dem som har tillstånd att använda det. Utskottet understryker att kommittéförfarandet för att godkänna något an-

nat miljömerke bör vara så snabbt och smidigt som möjligt och att överlappande försäkringsförfaranden bör undvikas.

Till slut vill utskottet särskilt lyfta fram konsumentinformationen. För att målen ska nås är det absolut centralt att konsumenterna får tillräckligt med information för att de ska kunna jämföra mellan olika produkter och välja de som är miljövänligast.

Utlåtande

Miljöutskottet anser

att utskottet bör omfatta regeringens ståndpunkt och beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 18 november 2008

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Rakel Hiltunen /sd
vordf. Pentti Tiusanen /vänst
medl. Marko Asell /sd
Tanja Karpela /cent
Timo Kaunisto /cent
Timo Korhonen /cent
Merja Kuusisto /sd
Tapani Mäkinen /saml

Petteri Orpo /saml
Sanna Perkiö /saml
Tarja Tallqvist /kd
Pauliina Viitamies /sd
Henna Virkkunen /saml
ers. Antti Kaikkonen /cent
Janina Andersson /gröna.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.